

Զավախի հայ ընալզուրյան հիմնական մասն այսեղ եկել է 1830-ական թվականներին Կարինի նահանգի Կուրամբա Բագրատուն զիսալուրյամբ։ Այդ օրոք տեղի է ունեցել Թուրքայի և Ռուսաստանի միջև Ադրիանուպոլսում 1829 թ. սկսվելու 2 ին կմված դրայմանուագրի 13-րդ կետի հաճադաշտախան։ որով մասնագործոյն նախատեսվել է. «...Երկու կողմերի հոգածակներին, որոնք ընալիուն և Բարձր Դռանը վերադարձնու կամ Ռուսական կայսուրյան զիցիոն մարզերուն, տվուն է նաև 18-ամսյա ժամանակամիջոց։ հաւած տույն հաւտուրյան դրայմանուագրի վավերացուների փոխանակման օրից, որոնսագի նրանք, եթե հնարին հանարեն, կարողանան լինենց, դաշերազմից առաջ կամ հետո ձեռք բերած, սեփականուրյան վերաբերմանը անել կարգադրույն։ և լինենց դրամագույներով ու շարժական գոյցով անցնել դրայմանակունող և արտադրության մեջ

Եւ Կարինի հայ բնակչության
զգալի մասը (շուրջ 100 հազար
մարդ) ենթա է Զավախս. ենթ է յո-
ւումնական մոտ և պատճենա-

բայինսերի ուս և բնակութել:

Զավախին ավանդական զյուրաքանչեղական ըշան է և բնակլիմայական բարենպաստ ուսայմանների դեմքում կարող է լավ բեր սահմանը, լինի դա կարսովի ու հացահատիկ միս. կար ու կարճամքեր, բուրդ և այլն: Իսկ ու բարենպաստ ուսայմաններում այնքան նվազ է այդ ամենը, որ ըշանը կարող է գոյուրչութ ուսադանել միայն ուսական հոգածորյանը: Այդուհանդեռձ, զյուրաքանչեղական արտադրական հնարավորություններն այսօր լուրջ տնտեսական լծակ են Զավախին համար եւ խելացի ու բնակչութելու հրավագանը կաղող այդ ամենապահով ծանադրակի կյանքի կոչելու եւ կարգի բերելու մասին, մեզ անհայտ է, միայն զիտեմ, որ Կրաստանի իշխանությունները դրա համար ոչ մի ցոր ունեն, ոչ է ժամանակ: Խանադարիները եւլու դեմքուրյունների սահմանագիշին միմյանցից բաժանվում են նաև ուժական մասնաւորուվ. հայկականը տեղադրված է Ասոցի ըշանի Թագրա, Վրացականը՝ Զավախին ժամանվ գուրեթում: Դանք, ինչըեւ ամենուր, հայտնի են իրենց այլազան բարերով, երեսն. ինարկե, կանչում են որու աղրամների արտահոսք հանրադիտությունից, բայց ավելի հաճախ խոշընդուռում են տարբեր մքերների մուտքը Զավախան, եթե իրենց սահմանած կարգով տեղի չի ունենում: Բազմաթիվ են նաև կամայականությունները եւ այս, եւ մյուս կողմից, հազվադեռ լին դեռմերը, երբ ինչոր խմբավորումներ փորձում են իրենց կարգ ու կանոնը հաստատել այնտեղ: Են նման ուսայմաններում դժվար է լինում երեսն զայտել ջավախիցիների բնական զայրույթը, որը հասնում է ուժով իրենց եւ Զավախանի միջեւ ստեղծված այդ արգելադաշտները վերացնելու ցանկության:

Զավախս. Երկրամասը չղետ է
անուշադրության մատնի

Զավախմբը լիարյուն կյանքով աղրող այն եզակի հայ համայնքներից է, որտեղ դորոցը, մշակուրային կյանքը, մարդկանց նիստ ու կազմը, մտորումներն ու անգամ առօտեական հոգեւոր ծիւծ այնոյիսին են, ինչորու Յայաստանում: Սակայն Գյումրին Սինոծմինդային կաղող ավտոմայրութին այնուև արագ է փոխվում իր հակառակակերին, որ ակամա մտածում են, թե այստեղ, այնուամենայնիվ, ինչ որ բան այնուև չէ: Իսկ թե ինչ են մտածում Յայաստանի իշխանությունները Յայաստանը Մեր ծովի նավահանգիստներին կաղող այդ ամենապահով ծանապարհը կյանքի կոյելու եւ կարգի բերելու մասին, մեզ անհայտ է, միայն գիտենք, որ Վրաստանի իշխանությունները դրա համար ոյ միջոց ունեն, ոչ էլ ժամանակ: Խանադարիները երկու դետուրյունների սահմանագլխին միմյանցից բաժանվում են նաև դեմքան մասաներով, հայկականը տեղադրված է Ասոցի ցցանի Քայլա, Վրացականը՝ Զավախմի ժդանով գյուղերում: Դրանք, ինչորու ամենուր, հայտնի են իրենց այլազան բարերով, երբեմն, ինարկե, կանխում են որու աղրանիների արտահոսք հանրադեմությունից, բայց ավելի հաճախ խոշջնուռում են տարբեր մքերների մուտքը Յայաստան, եթե իրենց սահմանած կարգով տեղի չի ունենում: Բազմարիվ են նաև կամայականությունները եւ այս, եւ մյուս կողմից, հազվադեպ չեն դեմքերը, երբ ինչ-որ խմբավորումներ փորձում են իրենց կարգ ու կանոնը հաստատել այնտեղ: Եւ նման դայմաններում դմվար է լինում երբեմն զամել Զավախմիների բնական զայրույթը, որը հասնում է ուժով իրենց եւ Յայաստանի միջեւ ստեղծված այդ արգելապահները Վերացնելու ցանկության:

ոեր, Եթիասաւորոյան զգալի մասը ննաց էեղում: Սակայն շատ շուրջ իշխանությունները փակեցին դրանք, դրանապարաններով, որ այդ արտադրությունները խիստ հակած կոլոզիական են և ադրում են շրջանի ցրային ավազանը:

ՏԵՇԵԱՄՊՐՅԱՅԻ ՄԵջ ԽԵԹԱՆԿԱՐԱ
յին է հայ-վրացական համատես-
ծեռնարկությունների ստեղծումը, ա-
ռաջին Խերքին և լի դահանջներին
համապատասխան։ Համատեղ կա-
րելի է օգտագործել օրինակ Զա-
վախսի հիդրոկենտրոնիկ դաշտան-
ը, որը հիմք կատաղի նաև Զա-
վախսի տնտեսական գործունու-
թյան խրանման համար։

Թիւրլիք, նման իրավիճակու հայնձված Զավախիր կառող է եւ բարեկել նաև, այսպէս կոչված նմանական արգեսիայի և Հայաստանի, և Վրաստանի կողմից Ներուուն եւ դրուուն համապետ զուտանենական մթերների (ացյալուն նսի, ներկայունս նաև կարնամքերի) զների և ական սարեւորությունների դրասնառույն, դրա ինտենսիվ կերպով կառող են դրաւուի Զավախիր և տեղուն ու ուշացնել արիեսական դակուուրդ դրանից ըլսող բոլոր բաց սական հետեւանեներով: Նման բավիճակուն թերեւն եւս կարենու տեղերուն զարծունյա և շրջահայտ իշխանություններ ունենալը, վոյ չ նաև հասարակական բաղադրական կամ կազմակերպությունները դեմք:

Զավախիրուն դեռևս դաւունու դեմք գրանցված բաղամական կանակերպություններ չկան, տակավարիք են նաև հասարակական կանակերպությունները՝ Դրանցից նույտն ամենաուժեղը՝ «Զավախիրուն դոդուրդական շարժուն» է, որի մեջ ընթաց եւս հաջողվուն է միւրա և իտադրույանը Ախալալաքի գանուն և եւս հաճախ շրջա իշխանությունների կամքին հակուակ, ծեսավորել հասարակական կարծիք: Այն մեծ դեր խաղաց շարժան սկզբնական շրջանու 1988-90-ական բվականներին, եւ

Գանսախուրդիան խաչակրաց ու
տերազմ հայտարարեց Վրաստաճի
վրացի ազգաբնակչությանը. «Զ
վախտ. Ծողովդրյական շարժում
կարողացավ կանչնել արեամի

լած մի շարք խմբավորումների գործունեությունը Զավախտում: Ի միջի այլոց, Վեցերս նույնութեա հայտնվում են առանձին խմբեր, որոնք ակնհայտութեա ազնիվ նորատակ չեն հետաղներում: «Զավախտ, ժողովդդական շարժման» հեղինակությունը շատ արագ աճեց և նրան հասցեց իշխանության: Բայց դա երկար չէեց, այս անզամ արյեն ներթին դրդապատճառներով, այն նորից հայտնվեց ընդդիմադիր կազմակերպության կարգավիճակում: Զգալիութեն իջավ կազմակերպության նարտանակությունը, սակայն, բարեխայտարար, այն վեցերս վերակառուցման ու վերակազմակերպման նախադարձին է: Միայն տաճարային պահանջմանը կազմակերպությունը պահանջմանը կազմակերպությունը: Այնուհետու անունը վիճակը սկզբունքութեա տարբե Զավախտից, որովհետեւ հայություն փութամասնություն է, որն էլ ի հերթին դարձադրում է կազմակերպության ու գործունեության իր առանձնահատկությունները:

Ամասը չոլեսք է յան մատնվի

Սու 130 դրցոցներից շատելի վիճակը ներկա դահանջներից տա զած է. չիսն անհրաժեշ տումնամերողական միջոցներ. լարուսու սարքավորումներ. Շազմարիլ դրցական ժեներ լուց վերանդրումն կարիք տնեն. ինչ չեն անառողջ մանկավարժական կողեկ-
շիմները որոնց աշխատանքը բնականարար չունի դաշտան արդյունավետորյուն: Այս ամենը հետ-
ամբ է այն բանի, որ չի իրակա-
նացվում անհրաժեշ հսկողություն,
քոյլ է դատասխանատվության գգացումը: Մյուս կողմից, տա տոտ-
են դրցին համեմագված միջոցնե-
րը: Օսկայն, մեր խորին համոզ-
մամբ. Զավախմի. ցցննելուն այ-
սօր հետավորություններ կան են-
դական միջնությունից այդ նոյաս-
կով համեմագվածներ անկար համա-

Այս ողբայի հաջորդ օդակը
Զավախում բարձրագույն կրու-
րյան որեւէ ուստմնական հաստ-
ություն ունենալին է։ Անցյալուն
դա սկզբունքուն հնարավոր չէ։
Այժմ հանգամանեներ փոխվել են.
և այս հարցում Հայաստանի ու
Վրաստանի իշխանությունները
դեմք է համադրասախան ըմբու-
ժութեած ու համապատասխան մե-

նուն դրսնութեն ու հավասար ին-
նանտավորումով բացին տեսական
համատեղ համալսարան։ Այսովհայ
համալսարան, որ կարողանա դա-
րսանել և այլին անհրաժեշտ մասնա-
գիտների հիմնական ճանը մասնկա-
վարեներ, զյուղանութեաներ, սննդա-
գլուխներ, հետազայում նաև թիւեկ-
ներ և այլն։ Լուրջ հոգածորյան
կարիք ունի նաև վրացնենի, որ-
ուիս դիտական լեզվի, դրվածքը
Զավախիսում։ Ներկայում շա-
հերն են միտադեսում այդ լեզվին,
որը մեղմ առած, հարնար չէ։ Այդ
առումով, թերեւս հետաքրո լինի
Ախալցխայի համալսարանում եւ
աղազա Զավախիսի համալսարա-
նում պատրաստ են։ Այսուհետեւ

նուն ողարտասկ նաև վրացերենի հայ ճամանազեններ. Զավախի խամալսարանի հիմնադրումը առաջին հերթին ենարակոր կրինի Երևանապուրյանը դահլիճ տեղում, առաջ նաև կատաղծիք այն հոգինու ներումը, որը Տերյանի խոսեմով, ժողովում գարձնում է ազգ:

Իսկ տանի այդ համալսարանը չկա, և Զավախի եթևասարդությունը կրուրյուն է սահման հիմնականում Հայաստանում, ովքեւ Ամածել երանց նյուրական առահովածուրյան ճասին, ինաւովուրյուն ստեղծել, որդեսօդի փաստին այլ եւկրից եկած բարբացին կարողանա Հայաստանում օգտագործել իր եւկրի դրամը, ինչդես սովորաբ լինում է: Այդ բանը ոչ միայն չի կարգապուիլ մինչեւ օրս, այլև լուծում չի ստանում նաև Հայաստանի գարշադեսին դիմելոց հետո. ուածնառը Հայաստանի և Վրաստանի կենտրոնական բանկերի միջև համապատասխան համաձայնագրերի բազակայությունն է:

Այսօր բոլորին միայնական չէ ոչ «Վրաստան» թերթի, ոչ է ցանցային թերթելի վիճակը: Բացակայում է հայ հաճայնի ընդհանուր հոգածությունը գրավող խոսի հկանամք: Պատահում է, շարաբնով թերթ լուս չի տեսնում թրիել այլ նույնին բառակատրան:

օ այլ սյուրսի բացակայթած դասձնառով, այն դեղում, եր դեսականութեն չեն առաքվում նաև հայատանյան թերթերը (դարձյալ միջդեսական համաձայնագրի բացակայության դասձնառով):

սպազմութիւն կատարածաւ գլուխութեացը:

ՀՐԱՄԱՆԵՍ ԱՅԿԱՇԵԱ
«Թավախ» հայրենական

